

ПІДХОДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ІННОВАЦІЙНОГО НАПОВНЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

APPROACHES TO MONITORING THE INNOVATIVE FILLING OF THE COMPETITIVE POTENTIAL OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Лагодієнко Н. В.

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку та оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-8472-1395

Шаповалова І. О.

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та інформаційних технологій,
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку
людини вищого навчального закладу
«Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Хутак А. Ш.

аспірант,
Одеська національна академія харчових технологій

Lagodienko N. V.

Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of Accounting and Taxation
Mykolayiv National Agrarian University

Shapovalova I. O.

Doctor of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Economics and Information Technology,
Mykolayiv Interregional Institute of Human Development
of the Open International University of Human Development «Ukraine»

Hutak A. Sh.

postgraduate,
Odessa National Academy of Food Technologies

*Максимальний ефект від реалізації всіх складових конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості може бути отриманий за інноваційного наповнення всіх аспектів такої діяльності. В статті висвітлено особливості формування конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості в контексті інноваційного наповнення його основних складових. Для досягнення мети у процесі дослідження використано методи узагальнення та систематизації; економіко-статистичного аналізу; системного та логічного підходу. Обґрунтовано, що інноваційний потенціал є органічною складовою інших структурних елементів конкурентного потенціалу. Розглянуто результати реалізації інноваційної складової конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості. Розроблено підхід до проведення моніторингу інноваційного наповнення конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості з урахуванням наявних можливостей реалізації інновацій за кожною зі складових: виробничою, кадровою, фінансовою, маркетинговою, інформаційною, технологічною, організаційно-управлінською. **Ключові слова:** конкурентний потенціал, конкурентоспроможність, інноваційний потенціал, моніторинг, підприємства харчової промисловості.*

Максимальный эффект от реализации всех составляющих конкурентного потенциала предприятий пищевой промышленности может быть получен при инновационном наполнении всех аспектов такой деятельности. В статье отражены особенности формирования конкурентного потенциала предприятий пищевой промышленности в контексте инновационного наполнения его основных составляющих. Для достижения цели в процессе исследования использованы методы обобщения и систематизации; экономико-статистического анализа; системного и логического подхода. Обосновано, что инноваци-

онний потенціал - органическая составляющая других структурных элементов конкурентного потенциала. Рассмотрены результаты реализации инновационной составляющей конкурентного потенциала предприятий пищевой промышленности. Разработан подход к проведению мониторинга инновационного наполнения конкурентного потенциала предприятий пищевой промышленности с учетом возможностей реализации инноваций по каждой из составляющих: производственной, кадровой, финансовой, маркетинговой, информационной, технологической, организационно-управленческой.

Ключевые слова: конкурентный потенциал, конкурентоспособность, инновационный потенциал, мониторинг, предприятия пищевой промышленности.

The purpose of the article is to develop a scientific and methodological approach to monitoring the innovative content of the competitive potential of food industry enterprises. To achieve the goal in the research process, the methods of generalization and systematization were used; economic and statistical analysis; systematic and logical approach. The article highlights the features of the formation of the competitive potential of food industry enterprises in the context of innovative filling of its main components. It has been substantiated that innovation potential is an organic component of other structural elements of competitive potential. The results of the implementation of the innovative component of the competitive potential of food industry enterprises are considered. It has been established that the monitoring of existing positions on the formation of the competitive potential of an enterprise makes it possible to identify gaps in the existing functioning model and take them into account when substantiating the development strategy of a food industry enterprise. An approach to monitoring the innovative content of the competitive potential of food industry enterprises has been developed, which allows taking into account the existing opportunities for implementing innovations in each of the components: production, personnel, financial, marketing, information, technological, organizational and management. At the same time, the innovative potential is not singled out as a separate component, because it expands and strengthens the competitive capabilities of the enterprise through the innovative filling of each of the subsystems. That is why it is proposed to take into account the existing opportunities for implementing innovations for each of the components of the competitive potential of an enterprise, using a set of relevant indicators and a calculation method for analysis. The results of monitoring the innovative content of the competitive potential of food enterprises can be used to substantiate strategies for strengthening competitive potential and increasing competitiveness not only at the level of an individual enterprise, but at the meso- and macro levels, which can be the subject of further research.

Key words: competitive potential, competitiveness, innovation potential, monitoring, food industry enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Функціонування вітчизняної та світової економіки в невизначених та мінливих умовах впливу пандемії зумовлює ключовий статус інноваційності в підходах до формування та реалізації конкурентних переваг суб'єктів господарювання в харчовій промисловості. Без інноваційного наповнення кожна зі складових конкурентного потенціалу не матиме необхідних структури та темпів розвитку, що в цілому унеможливить повноцінне забезпечення конкурентоспроможності підприємств галузі. Харчова промисловість – структуроутворююча галузь економіки України, яка стрімко розвивається та залучає значну кількість прямих іноземних інвестицій. В результаті вітчизняні підприємства опиняються в ситуації, коли їм доводиться конкурувати з лідерами світової харчової індустрії як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Найчастіше саме інновації в реалізації окремих складових конкурентного потенціалу відіграють вирішальне значення у збереженні існуючих конкурентних позицій на ринку та набутті нових стійких конкурентних переваг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія «конкурентний потенціал» не є новою в економічних дослідженнях, однак слід зазначити і те, що на даний час не встановлено єдиного підходу до визначення цього поняття. Значна увага, що приділяється вітчизняними та іноземними вченими вивченню змістового наповнення та особливостям

створення й реалізації конкурентного потенціалу суб'єктів господарювання на різних рівнях економіки, свідчить про неабияку актуальність даного питання.

Теоретико-методологічні та прикладні засади формування та розвитку конкурентного потенціалу, зокрема й підприємств харчової промисловості, розкриваються в працях Гудзинського О.Д. [1], Нижник І.В. [2], Шульги М.О. [3], Ємельянова О.Ю. [4], Карачиної Н.П. [5], Лагодієнко В.В. [6, 8], Орел В.М. [7]. В наукових публікаціях авторів розглядається розуміння сутності конкурентного потенціалу підприємств, визначення його поелементної структури та взаємозв'язку між окремими складовими, підходи до оцінювання конкурентного потенціалу, вивчається вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на його розвиток, роль у підвищенні конкурентоспроможності економічних систем різного рівня. Заслугує на увагу підхід Бабій І. В., за переконанням якої конкурентний потенціал підприємства об'єднує одночасно три рівні зв'язків і відносин: 1) конкурентний потенціал відображає минуле, а саме сукупність характерних для даної системи властивостей, накопичених в процесі її становлення і таких, що забезпечують функціонування системи та її подальший розвиток. (конкурентний потенціал набуває значення «ресурс»); 2) конкурентний потенціал частково співпадає з поняттям «резерв», оскільки характеризує рівень наявних та потенційних можливостей, а також розмежування між реалізованими

і нереалізованими потенційними ресурсами; 3) конкурентний потенціал орієнтований на майбутній розвиток підприємства, оскільки існує як єдине ціле стійкого і змінного станів діяльності господарюючого суб'єкта [9].

Переважаючим в науковій літературі є підхід до розуміння конкурентного потенціалу як множини підсистем підприємства, що забезпечують здатність підприємства своєчасно та повно формувати збалансований комплекс конкурентних переваг по забезпеченню сталого стратегічного розвитку підприємства, його конкурентоспроможності та здатності адаптації до швидкозмінних умов функціонування на ринку [10, 11]. Ключова роль серед цих підсистем в наукових доробках як визначних дослідників в контексті провідних економічних наукових шкіл (Й. Шумпетер, П. Хейне, Ф. Найт, К. Маконелл та С. Брю, Ф. Хайек, М. Портер), так і сучасних вчених [12, 13] відводиться інноваційному потенціалу.

Слід відмітити тенденцію до розширення наукових напрацювань у сфері вивчення специфіки формування та напрямів реалізації конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості, однак багато аспектів цієї проблеми потребує здійснення додаткових наукових розвідок. Зокрема, йдеться про вивчення характеру взаємозв'язків конкурентного потенціалу підприємств з компонентами, що його утворюють, та про поглиблене дослідження ролі та місця в цьому процесі інноваційної складової.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка науково-методичного підходу до здійснення моніторингу інноваційного наповнення конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентний потенціал будь-якого підприємства формується за рахунок синергічної взаємодії його складових частин, кожна з яких здійснює свій внесок. Діапазон компонентів може бути досить широким, конкретна структура визначатиметься галузевою приналежністю та зовнішніми й внутрішніми умовами, в яких функціонує суб'єкт господарювання. Серед науковців поширеним є підхід, за яким в структурі конкурентного потенціалу виділяються: виробничий, кадровий, фінансовий, маркетинговий, інформаційний, технологічний, організаційно-управлінський, інноваційний потенціали. Однак поглиблене дослідження існуючих напрацювань засвідчує, що останній з перелічених елементів має свою специфіку, адже є органічною частиною кожного з попередньо згаданих. Така думка підтверджується позицією частини дослідників, які дотримуються ресурсного підходу, згідно з якою в інноваційному потенціалі виділяють такі ресурсні елементи, як: маркетингові – досвід і знання, необхідні для забезпечення постійної

конкурентоспроможності продукції та підприємства за рахунок задоволення потреб споживачів і використання нових ринків збуту; конструкторсько-технологічні – рівень розвитку науки, техніки, галузеві технології, які є в розпорядженні підприємства; нематеріальні – об'єкти інтелектуальної власності, використання яких забезпечує підприємству стійкі конкурентні переваги; виробничі – матеріальна-технічна база та оборотні засоби, необхідні для виробництва інноваційної продукції; кадрові – працівники підприємства, які володіють знаннями та навичками, необхідними для участі в інноваційній діяльності; економічні – новітні методи та способи стратегічного та поточного планування; фінансові – забезпечують умови реалізації інших елементів і виконують роль кількісної оцінки; інформаційно-комунікаційні – створення інформаційного забезпечення, необхідного для постійного моніторингу інноваційного потенціалу та зовнішнього середовища [14].

Звідси випливає, що інноваційний потенціал має характеристики, які можуть належати до інших складових конкурентного потенціалу. Тому нам імпонує підхід, за яким недоцільно виділяти інноваційний потенціал як окрему компоненту, адже він розширює і підсилює конкурентні можливості підприємства за рахунок інноваційного наповнення кожної з підсистем. В цьому контексті доцільно навести позицію Арєнкова І.А., який розглядає інноваційний потенціал через тісний взаємозв'язок з іншими складовими частинами конкурентного потенціалу, розмежовуючи при цьому їх в рамках внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства (рис. 1). Вплив інноваційної складової на формування конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості має свої особливості, тому цей аспект слід розглядати, враховуючи умови та обмеження, зумовлені специфікою економічної діяльності в галузі. В нинішніх умовах впровадження інноваційних підходів в реалізації стратегії розвитку конкурентного потенціалу харчових підприємств набуває все більшого поширення, що зумовлено кількісним зростанням та збільшенням різноманітності запитів споживачів, посиленням конкурентного тиску іноземних виробників продуктів харчування, необхідністю модернізації застарілого обладнання та наявних технологій.

Результати реалізації інноваційної складової конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості показують наявність значних невикористаних резервів та можливостей (табл. 1).

Загальний тренд результативності інноваційної складової конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості є висхідним, децю кращі позиції займають підприємства галузі і в порівнянні з показниками, що в середньому характеризують інноваційну діяльність підприємств про-

мисловості загалом. Однак, на думку експертів, ефективний розвиток галузі на сучасному етапі можливий за умови зростання частки підприємств, що впроваджують інновації, до мінімального рівня 40–45% [17, с. 217; 18, с. 120].

Визначення напрямів підвищення конкурентного потенціалу на основі доведення результатів реалізації інноваційної складової конкурентного

потенціалу підприємств харчової промисловості до бажаного рівня необхідно здійснювати за результатами попередньо проведеного моніторингу існуючих позицій щодо впровадження інноваційної моделі формування конкурентних переваг. Найбільш доцільно проводити такий аналіз на рівні кожного окремого суб'єкта господарювання.

У загальному розумінні моніторинг – це комп-

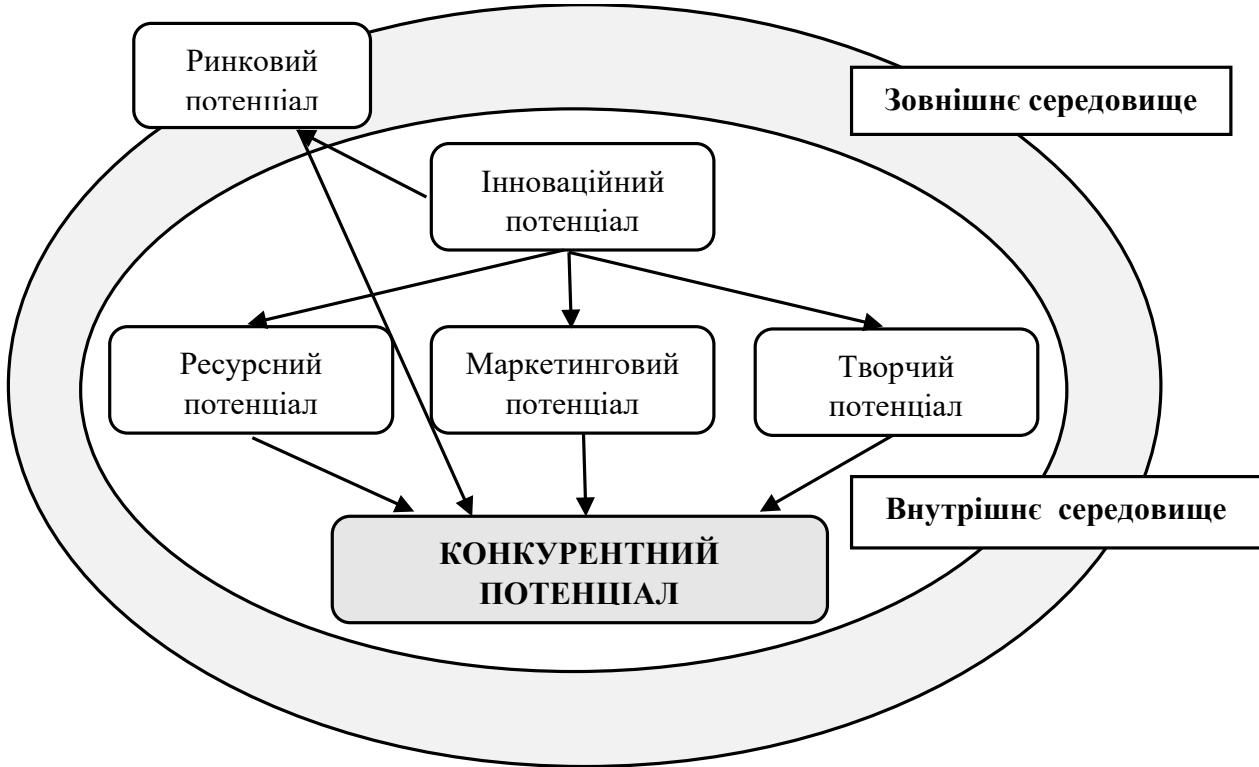

Рис. 1. Структура конкурентного потенціалу за Аренковим І. А.

Джерело: [15]

Таблиця 1

Результати реалізації інноваційної складової конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості України

Показники	У харчовій промисловості					У промисловості в цілому				
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Частка інноваційно активних підприємств, %	18,1	18,9	17,8	19,8	17,2	17,3	18,9	16,1	16,4	15,8
Частка підприємств, що впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію, %	10,9	20,8	12,0	26,0	57,3	15,8	22,6	13,4	25,6	48,9
Частка нових або суттєво поліпшених мало-відходних, ресурсозберігаючих технологій у загальній кількості упроваджених у виробництво нових технологічних процесів, %	35,3	34,9	34,9	43,6	37	37,6	21,4	21,4	46,3	37,0
Частка нових для ринку видів інноваційної продукції, упроваджених підприємствами, %	1,9	2,2	14,2	25,6	14,6	9,9	7,0	20,0	25,2	19,5
Частка підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, в загальній їх кількості, %	14,5	16,0	12,5	17,5	10,6	12,0	14,3	9,6	14,2	8,9
в т.ч. нову для ринку	2,3	4,0	2,7	4,7	2,9	3,0	4,1	2,6	4,1	2,3
в т.ч. нову для підприємства	13,7	12,9	9,9	14,9	9,0	10,3	11,4	8,0	11,8	7,6
Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %	н.д.	н.д.	0,9	1,0	0,9	н.д.	н.д.	0,7	0,8	1,3

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України [16]

лекс програмно-методологічних, організаційних, технологічних та інших засобів, які забезпечують регулярне відстеження стану певного об'єкта за наперед розробленою методикою і системою показників [19]. При розробці підходів до моніторингу інноваційного наповнення конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості, за нашим переконанням, слід враховувати наявні можливості реалізації інновацій за кожною зі складових: виробничою, кадровою, фінансовою, маркетинговою, інформаційною, технологічною,

організаційно-управлінською. Такий підхід дасть можливість виявити прогалини в існуючій моделі функціонування та врахувати їх при формуванні стратегії розвитку підприємства харчової промисловості. В таблиці 2 узагальнено рекомендований перелік індикаторів, аналіз значень яких дозволить розробити детальну програму дій для переходу на інноваційну модель розвитку або ж розширення наявного інноваційного потенціалу з метою припорошення конкурентних переваг, враховуючи специфіку діяльності кожного окремого підприємства.

Таблиця 2

Індикатори, що характеризують інноваційне наповнення складових конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості

КОНКУРЕНТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ	Структурні складові конкурентного потенціалу	Перелік індикаторів
	Виробничий	Обсяг виробленої та реалізованої інноваційної продукції; частка виробленої та реалізованої продукції, що є новою для ринку; частка виробленої та реалізованої продукції, що є новою для підприємства; кількість упровадженої інноваційної продукції, в т. ч.: нової для ринку, нової для підприємства; нових та/або вдосконалених видів машин, обладнання.
	Кадровий	Кількість працівників, задіяних у виконанні НДР та інноваційних проектів; кількість працівників, які мають науковий ступінь та/або вчене звання; рівень оплати праці працівників, задіяних в інноваційній сфері; досвід роботи працівників в інноваційній сфері; рівень освіти та підвищення кваліфікації персоналу.
	Фінансовий	Частка власних, залучених та позикових коштів, що спрямовуються на фінансування інноваційної діяльності; обсяг витрат, що здійснювались для проведення внутрішніх НДР; обсяг витрат, що здійснювались для проведення зовнішніх НДР; частка нематеріальних активів в загальній вартості активів підприємства.
	Маркетинговий	Рівень використання нових форм та прийомів просування товарів на ринку; рівень використання нових каналів збуту; рівень застосування нових стратегій ціноутворення; наявність сервісних систем продажу та обслуговування споживачів.
	Інформаційний	Рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій; наявність новітніх технічних засобів та програмного забезпечення для обігу інформаційних ресурсів
	Технологічний	Частка ресурсозберігаючих маловідходних та суттєво поліпшених технологій виробництва, зберігання та пакування продукції; кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів за певний період; кількість придбаних та переданих нових технологій; швидкість технологічного оновлення.
	Організаційно-управлінський	Забезпеченість підрозділами, що займаються плануванням та аналізом інноваційної діяльності харчового підприємства; забезпеченість власними науковими лабораторіями; рівень використання новітніх способів управління діяльністю підприємства: аутсорсинг, краудфандинг, інсорсинг та ін.; рівень використання сучасних систем контролю якості та сертифікації продукції; рівень впровадження сучасних логістичних систем.

Джерело: розробка автора

Передбачається, що результати моніторингу інноваційного наповнення конкурентного потенціалу харчових підприємств зможуть використовувати не лише власники, менеджери та інвестори підприємств харчової промисловості (табл. 3).

Узагальнення такої інформації в розрізі регіону, галузі може стати корисним для обґрунтування загальної стратегії зміцнення конкурентного по-

тенціалу підприємств харчової промисловості та збільшення їх конкурентоспроможності на інноваційній основі і на мезо- та макрорівні.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи, слід зазначити, що в сучасних умовах реалізувати свій конкурентний потенціал й бути успішними на ринку можуть лише ті суб'єкти го-

Перелік потенційних користувачів інформації за результатами моніторингу інноваційного наповнення складових конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості

Користувачі	Можливі напрями використання результатів моніторингу
Власники підприємств, менеджери, інвестори	Виявлення «слабких місць» в інноваційному наповненні складових конкурентного потенціалу підприємств. Визначення пріоритетів інноваційного розвитку підприємства. Визначення напрямів та об'єктів інвестиційно-інноваційних вкладень з метою зміцнення конкурентного потенціалу.
Обласні державні адміністрації	Створення інституційних умов для розвитку інноваційної діяльності та зміцнення конкурентного потенціалу в харчовій промисловості регіону через прийняття Стратегій регіонального розвитку і планів заходів з їх реалізації
Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України	Визначення стратегічних напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємств галузі на інноваційній основі та врахування їх при розробці державної політики.

Джерело: розробка автора

сподарювання, які активно провадять інноваційну діяльність. Максимальний ефект від реалізації всіх складових конкурентного потенціалу: виробничої, маркетингової, кадрової, технологічної, інформаційної, фінансової, організаційно-управлінської може бути отриманий при інноваційному наповненні всіх аспектів такої діяльності. Формування конкурентних переваг на цій основі дозволить підприємствам харчової промисловості займати вигідні позиції на ринку та збільшувати вигоди від свого функціонування. Здійснення моніторингу існуючих позицій щодо формування конкурентного потенціалу підприємства є необхідним етапом, що дає можливість виявити прогалини в існуючій моделі функціонування та врахувати їх при обґрунтуванні стратегії розвитку підприємства харчової промисловості.

Інноваційний потенціал не виділяється при цьому як окрема компонента, адже він розширює і підсилює конкурентні можливості підприємства за рахунок інноваційного наповнення кожної з підсистем. Саме тому слід враховувати наявні можливості реалізації інновацій за кожною з перелічених вище складових конкурентного потенціалу підприємства, використовуючи для аналізу комплекс відповідних індикаторів та методик розрахунку. Результати моніторингу інноваційного наповнення конкурентного потенціалу харчових підприємств можуть бути використані для обґрунтування стратегій зміцнення конкурентного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності не тільки на рівні окремого суб'єкта господарювання, а на мезо- та макрорівні, що може стати предметом подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гудзинський О.Д., Судомир С.М., Гуренко Т.О. *Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств*: монографія. К., 2010. 212 с.
2. Нижник І. В. Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств: методи та механізми підвищення: монографія. / За наук. ред. М.П. Войнаренка. Хмельницький: ХНУ, 2012. 219 с.
3. Шульга М. О., Ушкаренко Ю.В. Конкурентний потенціал підприємств харчової промисловості: методологічні підходи. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2015. № 17 (6). С. 142–145.
4. Ємельянов О. Ю. *Потенціал економічного розвитку підприємств: інструментарій та моделі оцінювання*: монографія. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2019. 280 с.
5. Карачина Н. П. Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства. *Економічний простір*. 2014. № 86. С. 164–172.
6. Лагодієнко В. В., Лагодієнко Н. В. Моделювання оцінки інноваційної спроможності промислових підприємств. *Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»*. №1 (28), 2019. С. 280-289.
7. Лагодієнко В.В., Орел В.М. Розвиток інноваційної діяльності підприємств м'ясопереробної галузі. *Культура народів Причорномор'я*. № 273. 2014. С. 223-231.
8. Лагодієнко В.В., Лагодієнко Н.В. Моделювання оцінки інноваційної спроможності промислових підприємств. *Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»*. №1 (28), 2019. С. 280-289.
9. Бабій І. В. Теоретичні аспекти розвитку конкурентного потенціалу кластерів в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. Випуск №2. Том 2, 2017. С. 130-135. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/5537/1/10.pdf>
10. Орел А. М. Науково-методологічні засади детермінації конкурентного потенціалу підприємства. *Економічний простір*. 2019. № 151. С. 170-184. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/151-15>. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/151-15>
11. Якименко-Терещенко Н. В., Николаеш Я. Р. Сутність та принципи розвитку конкурентного потенціалу економічної системи. *Економіка та держава*. 2018. № 2. С. 32–35.

12. Маркіна І.А., Вороніна В.Л., Хорошко Д.Р. Управління інноваційним потенціалом як фактор стратегічного розвитку та конкурентних переваг підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. № 3 (26). С. 76-81. <https://doi.org/10.32782/easterneurope.26-12>
13. Юрчук Н. Інновації як інструмент досягнення конкурентних переваг підприємства. *Сучасні технології комерційної діяльності і логістики* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 21–22 трав. 2020 р., м. Київ. Київ : КНЕУ, 2020. С. 100–102.
14. Янковець Т. М. Інноваційні стратегії підприємства легкої промисловості як засіб реалізації його інноваційного потенціалу. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 2. С. 167-174.
15. Аренков І.В. Селихов Я.Ю., Гаврилова М.А. Конкурентний потенціал підприємства: модель і стратегія. *Проблеми сучасної економіки*. 2011. № 4. С. 120-125. URL : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3801>
16. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. Мамочка А. Ю. Інноваційний розвиток харчової промисловості в Україні. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2012. № 1. С. 216–220.
18. Купчак П. М. *Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів* : монографія / за ред. Л. В. Дейнеко. К. : Рада по вивч. прод. сил України НАН України, 2009. 152 с.
19. Гринькевич О. С., Квак С. А. Моніторинг і стратегічна діагностика інноваційного розвитку промислових видів економічної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. С. 1–7. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.6>

REFERENCES:

1. Hudzynskiy, O.D., Sudomyr, S.M. and Hurenko, T.O. (2010). *Upravlinnia formuvanniam konkurentospromozhnoho potentsialu pidpriemstv : monohrafiia [Management of the formation of competitive potential of enterprises : a monograph]*. Kyiv. (in Ukrainian).
2. Nyzhnyk, I. V. (2012). *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu promyslovykh pidpriemstv: metody ta mekhanizmy pidvyshchennia: monohrafiia [Management of competitiveness of industrial enterprises: methods and mechanisms to improve: a monograph]* (Voynarenko, M.P., ed.). Khmelnytsky: KhNU. (in Ukrainian).
3. Shulha, M. O. and Ushkarenko, Yu. V. (2015). Konkurentnyi potentsial pidpriemstv kharchovoi promyslovosti: metodolohichni pidkhody [Competitive potential of food industry enterprises: methodological approaches]. *Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok rehioniv v konteksti mizhnarodnoi intehtratsii – Socio-economic development of regions in the context of international integration*. 17 (6). 142–145. (in Ukrainian).
4. Yemelyanov, O. Yu. (2019). *Potentsial ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv: instrumentarii ta modeli otsiniuvannia: monohrafiia [Potential of economic development of enterprises: tools and evaluation models: a monograph]*. Lviv: Lviv Polytechnic National University. (in Ukrainian).
5. Karachina, N.P. (2014). Konkurentnyi potentsial ta yoho rol u formuvanni konkurentospromozhnosti pidpriemstva. [Competitive potential and its role in the formation of enterprise competitiveness]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*. 86. 164–172. (in Ukrainian).
6. Lagodiienko, V.V., Lagodiienko, N.V. (2019). Modeliuvannia otsinky innovatsiinoi spromozhnosti promyslovykh pidpriemstv [Modeling the assessment of innovation capacity of industrial enterprises]. *Zbirnyk naukovykh prats «Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky» – Collection of scientific works «Financial and credit activities: problems of theory and practice»*. 1 (28). 280-289. (in Ukrainian).
7. Lagodiienko, V.V., Orel, V.M. (2014). Rozvytok innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv miasopererobnoi haluzi [Development of innovative activity of meat processing enterprises]. *Kultura narodov Prychernomia – Culture of the peoples of the Black Sea region*. 273. 223-231. (in Ukrainian).
8. Lagodiienko, V.V., Lagodiienko, N.V. (2019). Modeliuvannia otsinky innovatsiinoi spromozhnosti promyslovykh pidpriemstv. [Modeling the assessment of innovation capacity of industrial enterprises]. *Zbirnyk naukovykh prats «Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky» – Collection of scientific works «Financial and credit activities: problems of theory and practice»*. 1 (28). 280-289. (in Ukrainian).
9. Babi, I. V. (2017). Teoretychni aspekty rozvytku konkurentnoho potentsialu klasteriv v Ukraini [Theoretical aspects of the development of the competitive potential of clusters in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Khmelnytsky National University*. 2(2). 130-135. (in Ukrainian). Accessed at <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/5537/1/10.pdf> (Accessed 30 April 2021).
10. Orel, A.M. (2019). Naukovo-metodolohichni zasady determinatsii konkurentnoho potentsialu pidpriemstva [Scientific and methodological principles of determining the competitive potential of the enterprise]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*. 151. 170–184. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/151-15> (in Ukrainian). Accessed at <https://doi.org/10.32782/2224-6282/151-15>.
11. Yakimenko-Tereshchenko, N. Nikolaes, Ya. (2018). Sutnist ta pryntsyipy rozvytku konkurentnoho potentsialu ekonomichnoi systemy [Essence and principles of development of competitive potential of economic system]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*. 2. 32–35. (in Ukrainian).
12. Markina, I.A., Voronina, V.L., Khoroshko, D.R. (2020). Upravlinnia innovatsiinym potentsialom yak faktor stratehichnoho rozvytku ta konkurentnykh perevah pidpriemstva [Management of innovation potential as a factor of strategic development and competitive advantages of the enterprise]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta*

upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Management. 3 (26). 76-81. <https://doi.org/10.32782/easterneurope.26-12> (in Ukrainian).

13. Yurchuk, N. (2020). Innovatsii yak instrument dosiahnennia konkurentnykh perevah pidpriemstva [Innovations as a tool to achieve competitive advantages of the enterprise]. *Suchasni tekhnolohii komertsii noi diialnosti i lohistyky : zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.*, 21–22 trav. 2020., Kyiv – Modern technologies of commercial activity and logistics: coll. materials International. scientific-practical Internet conference, May 21-22. 2020. Kyiv: KNEU. 100–102. (in Ukrainian).

14. Yankovets, T.M. (2010). Innovatsiini stratehii pidpriemstva lehko i promyslovosti yak zasib realizatsii yoho innovatsiinoho potentsialu [Innovative strategies of light industry as a means of realizing its innovative potential]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current Economic Problems*. 2. 167–174. (in Ukrainian).

15. Arenkov, I.V., Selikhov, Ya.Yu., Gavrilova, M.A. (2011). Konkurentnyi potentsyal predpriatya: model i stratehia [Competitive potential of the enterprise: model and strategy]. *Problemy sovremennoi ekonomiki – Problems of Modern Economy*. 4. 120–125. (in Russian). Accessed at <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3801>

16. Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini [Scientific and innovative activity of Ukraine]. Ofitsiinyi veb-sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. (in Ukrainian). Accessed at <http://www.ukrstat.gov.ua>

17. Mamochka, A. Yu. (2012). Innovatsiinyi rozvytok kharchovoi promyslovosti v Ukraini [Innovative development of food industry in Ukraine]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahromoho universytetu – Bulletin of Sumy National Agrarian University*. 1. 216–220 (in Ukrainian).

18. Kupchak, P.M. (2009). *Kharchova promyslovist Ukrainy v umovakh aktyvizatsii intehratsiinykh ta hlobalizatsiinykh protsesiv : monohrafiia [Food industry of Ukraine in terms of activation of integration and globalization processes: a monograph]* (ed. Deineko, L.V.). Kyiv. (in Ukrainian).

19. Grinkevych, O.S., Kvak, S.A. (2020). Monitorynh i stratehichna diahnostyka innovatsiinoho rozvytku promyslovykh vydiv ekonomichnoi diialnosti v Ukraini [Monitoring and strategic diagnostics of innovative development of industrial types of economic activity in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*. 3. 1–7. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.6> (in Ukrainian).